

teatr polski
bydgoszcz

P

T

William Shakespeare

KOMEDIA OMYŁEK

B

reżyseria
Jean-Philippe Salério

materiały dla nauczycieli
zeszyt metodyczny

teatr polski
bydgoszcz

William Shakespeare

KOMEDIA OMYŁEK

reż. Jean-Philippe Salério

materiały dla nauczycieli
zeszyt metodyczny

opieka metodyczna i merytoryczna
Daria Sobik

Po co komu Szekspir?

Kilkunastoosobowa grupa młodych ludzi siedzi w kole i wpatruje się w kartkę leżącą na podłodze. Zadanie, z pozoru łatwe, zdaje się jednak wprawiać w zakłopotanie, onieśmielać i blokować uczniów. Wypisać jak najwięcej skojarzeń do słowa „Szekspir”? W końcu pojawiają się pierwsze propozycje nieśmiało układane przy nazwisku słynnego Stratfordczyka. Ktoś wpadł na „teatr”, ktoś na „pisarz”; coraz odważniej pojawiają się kolejne hasła, takie jak „Romeo i Julia”, „nuda” czy „dla dorosłych”. Z czasem wokół nazwiska autora robi się tłoczno – zadanie można więc uznać za wykonane. Wniosek? Łatwo powiedzieć, że Szekspir jest po prostu niezrozumiały, że młodzi wolą książki dla nastolatków, albo – co gorsza – telewizję, że to zbyt poważne, że generalnie nieaktualne, a już w ogóle – to po co czytać zawile metafory, skoro można przeczytać streszczenie fabuły.

A przecież Szekspir prawdopodobnie na zawsze pozostanie w szkolnej podstawie programowej – jakimkolwiek zmianom nie uległby system edukacji. Coś więc musi w tym być, że warto podsuwać go młodym. Dawanie uczniom trudnych i wymagających zadań jest ryzykowne, ale może jednocześnie okazać się wartościowe – jako praktyczna lekcja wykorzystywania dedukcji, analizy i interpretacji w rozwiązywaniu problemów.

Świadomość własnego języka jest szczególnie istotna w kontekście młodych. To oni kształtują współczesną mowę, wpływają na pojawianie się nowych słów i zwrotów, współtworzą mody i tendencje. Najistotniejsze jest jednak pokazanie, że język ulega ciągłym zmianom – ze względu na przeobrażenia cywilizacyjne, kulturowe, czy społeczne. A zmiany te są naturalne. Nie oczekujemy więc od młodych, by o Szekspirze mówili jedynie piękną polszczyzną. Pozwólmy na spontaniczne wyrażanie siebie – i słuchajmy. Nie obruszajmy się na potoczne sformułowania, nie krzywmy na przypadkową pomyłkę we frazeologicznym związku. Możemy pokusić się o wyobrażenie, że Szekspir też się mylił – i idąc dalej – błędnie w końcu przeobrażało się w jasność. Tworzenie to proces, więc dajmy młodym czas. Być może pierwsze zetknięcie z Hamletem skończy się porażką, ale można przypuścić, że za kilka lat ten literacki odpowiednik Mony Lisy okaże się dla dzisiejszych nastolatków źródłem wnikliwej obserwacji rzeczywistości. Bo przecież „wszystko dobre, co się dobrze kończy”.

Daria Sobik

(Nie)aktualne?

Jak uchwycić, w kilku słowach, tematy poruszane przez Szekspira tak, by nie otrzeć się o banalność, albo nie zostać posądzonym o splotanie mistrza? Co więcej, jak rozmawiać, w ciągu jednej godziny lekcyjnej, o tak złożonych kwestiach jak mechanizmy władzy, zagubienie w świecie, czy poszukiwanie własnej tożsamości? Odpowiedź tkwi w języku samego autora. Nie znaczy to oczywiście, że jedynym skutecznym sposobem na mówienie o Makbecie jest używanie staroangielskiego – nawet wielu Brytyjczyków ma z nim kłopot. Szekspir pozostawił po sobie nie tylko „wielkie historie”, ale przede wszystkim udzielił nam wskazówki, jak posługiwać się językiem. Jego dramaty przepięknie były nowatorskim i, można powiedzieć, nonszalanckim podejściem do tworzenia słów; wprowadził do języka angielskiego ok. 1600 neologizmów, które weszły do codziennego użytku na stałe. Dostosowywał język do rzeczywistości, którą obserwował i następnie spisywał. Jego uważność w konstruowaniu wypowiedzi, dialogu, czy frazy zaowocowała sporym uznaniem czytelników i publiczności, a także niegasnącym zainteresowaniem badaczy literatury. Tak wyraźny wpływ na pisarstwo musiał odbić chociażby minimalnie piętno na współczesny język. I tak, wiele razy nie zdajemy sobie sprawy, kiedy „mówimy Szekspirem”. Kiedy chcemy kogoś docenić, mówimy, że „ma złote serce”; kiedy odnosimy okazały sukces, myślimy „cały świat należy do nas”, kiedy kogoś szukamy, stwierdzamy, że ta osoba „rozpułnęła się w powietrzu”, a kiedy nie potrafimy czegoś znaleźć, uznajemy, że to „szukanie wiatru w polu”. Można też „zrywać boki ze śmiechu”, kiedy ktoś powie coś naprawdę zabawnego, albo „z góry przesądzać”, że żart śmieszny nie będzie.

Lekcja nr 1

JĘZYK POLSKI

Temat: „(...) doktorze Szczypawo/Przywróć mu wolny od obłądu rozum (...)”. Hokus-pokus i co z tego wynika? Błazenada w spektaklu „Komedia omyłek” w reżyserii J. P. Salério w Teatrze Polskim w Bydgoszczy.

Uczniowie obejrzeni spektakl „Komedia omyłek” w reż. J.P. Salério w Teatrze Polskim w Bydgoszczy. Przed spektaklem nauczyciel poprosił ich o zapamiętanie dwóch szczególnie zabawnych scen oraz o wynotowanie imion bohaterów.

Uczniowie na lekcje przynoszą farby do twarzy, nożyczki, sznurki, wstążki i kleje.

Scenariusz lekcji języka polskiego przeznaczony dla uczniów szkoły średniej.

Cele zajęć:

Uczeń:

- prezentuje własne przeżycia wynikające z kontaktu ze spektaklem teatralnym, II 1.1
- porównuje utwory literackie, II 2.5
- wykorzystuje w interpretacji spektaklu konteksty kulturowe, II 3.2
- odczytuje sensy symboliczne, II 3.4
- dostrzega w spektaklu uniwersalne wartości, II 4.2
- tworzy wypowiedź ustną, prezentując spostrzeżenia swoje i grupy, III 1.1
- rozwija kreatywność (kompetencje kluczowe)

Zadania nauczyciela:

- stymulowanie i rozwijanie zainteresowań ucznia (zadania nauczyciela)
- wprowadzenie ucznia w świat różnych kręgów tradycji – polskiej, europejskiej

Formy pracy:

- jednostkowa
- w parach
- grupowa

Środki dydaktyczne:

- farby do malowania twarzy
- duże karty papieru, nożyczki, klej, sznurek, duże koperty

Drogi uczenia się:

- poprzez odkrywanie
- poprzez działanie
- poprzez przeżywanie
- poprzez przyswajanie

Metody:

- metody poszukujące (metoda problemowa)
- metody podające (pogadanka, element wykładu)
- metody aktywizujące

Czas trwania: 90 min.

Tok zajęć

I. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Uwaga: na początku zajęć nie podajemy tematu ani celów lekcji.

Uczniowie dobierają się w pary. Na ławkę wykładają nożyczki, klej, wstążki, farby, koperty, papier.

Czas trwania: 10 min.

Zadanie 1

Nauczyciel prosi uczniów o wykonanie jednej prostej maski teatralnej (karnawałowej) bez oczu i ozdób.

Zadanie 2

Uczniowie pozostają w parach. Jedna osoba z pary zakłada maskę, druga prowadzi ją po sali. Szukają odpowiedniego miejsca do wyeksponowania maski reszcie

klasy (maski nie wolno zdejmować), mając na uwadze pozycję swojego ciała w trakcie prezentacji.

Omówienie wykonania zadania

Uczniowie mówią o uczuciach, jakie im towarzyszyły w momencie założenia maski bez oczu. Uzasadniają wybór miejsca, w którym znaleźli się, by wyeksponować maskę oraz pozycję ciała, jaką wtedy przyjęli.

Zadanie 3

Uczniowie zajmują miejsca w ławkach. Omawiają funkcję maski w kulturze oraz, za pomocy metody burzy mózgów zastanawiają się nad znaczeniem maski w teatrze. Spostrzeżenia zapisują na tablicy.

Przykłady:

- potrzeba ukrycia się (strach)
- symboliczne przeobrażenie się (zmiana tożsamości)
- chęć zjednania sobie kogoś poprzez dopasowanie się (postawa konformistyczna)
- projekcja życia duchowego za pomocą maski

Nauczyciel w formie krótkiego wykładu omawia etymologię rzeczownika maska. Następnie, wraz z uczniami rozważa wieloznaczność tego terminu:

etymologia: maska – fr. *masque*, z wł. *maschera*, sztuczna twarz, przebranie znaczenia:

- osłona na twarz z otworami na oczy, noszona po to, by nie zostać rozpoznanym lub by być utożsamianym z kimś innym
- osoba w masce na twarzy
- osłona zakładana na twarz w celu uniknięcia kontaktu ze szkodliwymi czynnikami
- zachowanie mające ukryć czyjeś prawdziwe uczucia lub zamiary
- część karoserii samochodu w postaci pokrywy, pod którą znajduje się silnik
- część aparatu medycznego do podawania narkozy lub tlenu, którą przykładają się do ust i nosa
- maseczka – kosmetyk
- pot. wykrzywienie twarzy będące wyrazem nieprzyjemnych emocji

Nauczyciel podaje tłumaczenia rzeczownika maska w innych językach

Przykłady:

die Masche (jęz. niemiecki) – sieć, oczko

grima (jęz. anglosaski) – zgroza

masca (jęz. longobardzki) – zły duch

---

¹ <http://www.wsjp.pl>; dostęp: 30 I 2018, godz. 17.20.

II. CZĘŚĆ WŁAŚCIWA

Zadanie 1

Nauczyciel dzieli klasę na 6 grup. Następnie prosi uczniów o zbudowanie łańcucha skojarzeń², poczynsz od słowa maska.

Czas trwania: 2 min.

Podsumowanie³ (wskazanie związków między motywem maski, a motywem błaźna):

- błaźni w kulturze często ukrywali swoją mądrość pod maską śmiechu – motyw masca ridens
- błaźnowanie jako dziwne zachowania wywołujące śmiech, które często maskuje niepokój, nieśmiałość, dyskomfort
- postać cyrkowego klauna, Arlekina z commedia dell'arte
- maska karnawałowa jako atrybut zabawy śmiechu, błaźnowania
- maska wykrzywiona grymasem smutku, kojarząca się z negatywnymi emocjami (Joker z filmu „Batman”, cykl filmów „Krzyk”)

Zadanie 2

Nauczyciel rozdaje teksty dotyczące motywu błaźna oraz zadania (załącznik). Uczeń odpowiada na pytanie: kim jest bohater, wskazuje jego atrybuty.

Czas trwania: 5 min.

Prezentacja i omówienie atrybutów błaźna

Przykłady:

1. Johann Wolfgang von Goethe, „Faust”, część druga – postać błaźna:
  - dzwonkowa czapka
  - barwy
2. Jan Kochanowski, „Nagrobek Gąsce” – postać Stańczyka (błaźna króla Zygmunta Starego⁴):
  - wesolek rozbawiający króla
  - suknia szachowana – ubiór w kolorowe rąby

² Metoda pozwalająca na łączenie elementów odległych, tworzenie zestawień nieprzewidywalnych.

³ M. Sznajderman, Co się kryje pod tą maską. Wokół motywu Człowieka Śmiechu: parę uwag o „Batmanie”; <http://www.cyfrowaetnografia.pl>, dostęp: 31.01.2018, godz. 13.13.; także: D. Kosiński, Słownik teatru, Kraków 2009, hasło: Maska.

⁴ M. Słowiński, Błażen, Poznań 1990, s.140.

Zadanie 3

Uczniowie ozdabiają swoje maski, wykorzystując motyw błażeństwa, po czym wskazują elementy charakterystyczne dla maski błaźna. Przygotowują wystawę swoich masek.

Czas trwania: 5 min.

Zadanie 4

Rozmowa z uczniami dotycząca charakterystyki błaźna i motywu błażeństwa.

Przykłady:

- prezentowanie prawdy, często niewygodnej
- wyrażanie szczerej opinii
- rozśmieszanie innych, będące jednocześnie dyskretnym pouczeniem
- skojarzenia z chaosem (co ujawnia się m.in. w jego pstrokatym stroju)

Zadanie 5

Podanie tematu i celów lekcji. Podział klasy na grupy.

Uczniowie:

- opisują postać Doktora Szczypawy (granego w spektaklu przez Marcina Zawodzińskiego), zwracając szczególną uwagę na kostium, gesty, mimikę i ruch aktora
- określają rolę jaką Doktor Szczypawa odegrał w kontekście całego spektaklu
- wskazują elementy błażeństwa oraz rodzaj komizmu

Przykłady:

- zadaniem Doktora Szczypawy miało być wypędzenie demonów z Antyfolusa z Efezu, uzdrowienie jego duszy
- błażeństwo Szczypawy: sposób poruszania – taniec, gesty, skoki; ale też potargany ubiór, przypominający strój szamana, stylizowany na azjatyckiego uzdrowiciela, z elementami futrzanymi
- widz ma świadomość absurdalności przywołania Szczypawy i próby egzorcyzmowania Antyfolusa, zgodnie z zasadą: widz wie więcej niż postać
- efekt komiczny zostaje wzmocniony dzięki kontrastowi między tytułem szamana: doktor, a jego nazwiskiem: Szczypawa
- egzorcyzmy, czyli odczynianie czarów przypominają rzucanie czarów (komizm farsowy – prosty)

Prezentacja

Omówienie cech farsy w komedii Szekspira

Przykłady

- idealne podobieństwo postaci (Antyfolus i Dromio)
- te same imiona dwojga bohaterów
- niemożność racjonalnego wyjaśnienia zdarzeń
- zasada qui pro quo
- powtarzane triki (nieustanne zamiany bohaterów, wędrujące przedmioty: lina, łańcuszek) i schematy zachowań (spodziewamy się, że Antyfolus z Efezu nie zostanie wpuszczony do domu, ponieważ żona zaprosiła nieświadomie Antyfolusa z Syrakuz)

Nauczyciel dopowiada w krótkim wykładzie genezę farsy:

- gatunek komedii
- cechuje się typowością postaci, sytuacji i tematów
- gatunek ukształtowany w XV wieku, za przykład może posłużyć utwór A. Fredry „Damy i huzary”⁵

Podsumowanie

Przywołanie innych tekstów z motywem błazna. Omówienie funkcji motywu.

Przykłady:

- Witold Gombrowicz „Ferdynand”
- Witold Gombrowicz „Trans-Atlantyk”
- Stanisław Wyspiański „Wesele”
- William Szekspir „Król Lear”

Uczniowie udzielają krótkich odpowiedzi na pytania:

- Jakie inne sceny uznajesz za szczególnie komiczne i dlaczego?
- Czy można je nazwać błazeństwem? Dlaczego?

Uwaga: W klasie humanistycznej warto wprowadzić kategorię karnawalizacji (stworzoną przez Bachtina).

Cechy karnawalizacji:

- zawieszenie reguł codzienności, uwolnienie od norm i nakazów
- zawieszenie powagi: śmiech jako wyraz wolności
- zamiana ról, odwrócenie porządku świata
- karykatura
- deformacja

⁵ D. Kosiński, op. cit., s. 50.

- wyolbrzymienie
- dosadność, rubaszność, wulgarność
- cel: komizm satyryczny (parodia), ale i farsowy (komizm prosty)

Zadanie domowe

Poziom podstawowy

- Dokonaj opisu i interpretacji obrazu Leona Wyczółkowskiego Stańczyk z roku 1898

Poziom rozszerzony (klasy humanistyczne)

- Przeczytaj nowelę Błazen Sławomira Mrożka i uczyn jej interpretację punktem wyjścia do refleksji nad naturą błazeństwa (esej) lub
- Przygotuj i wygłoś referat na temat różnych realizacji motywu błazna w kulturze

Bibliografia:

W. Auden, „Komedia omyłek, Dwaj panowie z Werony”, [w:] W. Auden, „Wykłady o Szekspirze”, Warszawa 2015.

S. Barańczak, Poślowie, [w:] W. Szekspir, „Komedia omyłek. Stracone zachody miłości”, Poznań 1994.

D. Kosiński, „Słownik teatru”, Kraków 2009.

D. Ratajczakowa, „Galeria gatunków widowiskowych, teatralnych i dramatycznych”, Poznań 2015.

D. Ratajczakowa, „Komedia omyłek”, [w:] „Czytanie Szekspira”, red. J. Fabiszak, M. gibińska, E. Nawrocka, Gdańsk 2004.

M. Słowiński, „Błazen”, Poznań 1990.

M. Sznajderman, „Błazen. Maski i metafory”, Warszawa 2014.

„Teatr dell arte”, red. D. Sosnowska, Warszawa 2016.

E. Nęcka z zespołem, „Trening twórczości”, Gdańsk 2005.

H. Zbierki, „William Shakespeare”, Warszawa 1988.

A. Żurowski, „Czy to ja naprawdę?”, [w:] A. Żurowski, „Czytając Szekspira”, Warszawa 1996.

Opracowała: **Anna Nakielska-Kowalska**

Załącznik 1

Johann Wolfgang von Goethe, „Faust”, część druga

HEROLD

Nie na groźne śmierci pąsy,
diable igry rybałtowe¹
wołam was, ale na pąsy,
na zabawy jasne, nowe,
abyście tak spąsowieli,
jak krzew róż pod słońca tchnieniem
tej mięsopustnej niedzieli
bezpamiętnym rozbawieniem.
Cesarz w swej rzymskiej podróży
spoza Alpów stromej ściany
gościniec² nam bardzo duży
przywiózł: wigor roześmiany.
W tej stolicy nadtybrowej
sam koronę — w równej parze
Błazen zyskał dla nas — stroik nowy:
czapeczkę błazeńską w darze.
Tym przybraniem odrodzony
każdy z nas się dumnie puszy,
rad³ z dzwonekwej czapki onej,
z śmiechem wciąga ją na uszy;
i choć w tej mycce⁴ do błazna podobny,
udaje rozum, w rozum niezasobny.
Już się kupią⁵ i gromadzą.
w pary łączą i kołują —
tu pod pachy się prowadzą,
tam z osobna krążą, snują.
Dalej bracia, dalej żywo,
z sercem szczerym i przyjaznym,
byle chwilkę mieć szczęśliwą —
tak czy owak świat jest błaznem.

¹ rybałtowy — charakterystyczny dla rybałta, śrdw. śpiewaka i komedianta.

² gościniec (daw.) — prezent przywieziony z podróży.

³ rad (daw.) — zadowolony.

⁴ mycka — rodzaj okrągłej miękkiej czapki.

⁵ kupić się — gromadzić się, zbierać grupkami.

<https://wolnelektury.pl>

Jan Kochanowski, „Nagrobek Gąsce”, Fraszki, Księgi trzeciej

Już nam, Gąska niebożę, nie będziesz błaznował,
Już „Pod Operyjaszem”⁶ nie będziesz harcował
Ani glótów⁷ z rękawa sypał na chłopięta,
Kiedy cię więc opadną jakoby szczenięta.
Jużeś leciał za morze, Gąsko, jużeś w dole⁸
A czarnej Persefonie szpaczkujesz przy stole,
A duszyce się śmieją, że ten, co by g’rzeczy
Słowa wyrzec nie umie, nowy cię człowieczy.
Więc my też, pamiętając na jego zabawki,
Nowej mu nie żałujmy usypać rękawki⁹!
Nad nią miasto proporca suknią szachowaną¹⁰
Zawieśmy, a na grobie gęś twardo kowaną¹¹,
A to, żeby mógł każdy, kto tędy pobieży,
Domyślić się zarazem, że tu Gąska leży.

⁶ „Pod Operyjaszem” — winiarnia krakowska z winem węgierskim z Eperies.

⁷ glótów — kulek ołowianych.

⁸ w dole — w podziemiu zmarłych, królestwie Persefony.

⁹ rękawki — kopca mogilnego. Nazwa wywodzi się od kopca Krakusa. Kopiec ten według legendy lud usypał znosząc ziemię w rękawach. Później nazwa święta ludowego, zapewne pamiątka dawnej uroczystości obchodzonej przez Słowian.

¹⁰ suknią szachowaną — tzw. domino, szata błaznow.

¹¹ twardo kowaną — wykutą z kamienia; zwrot mieści w sobie aluzję zarówno do nazwiska zmarłego błazna, jak i do jego zawodu w związku z przysłowiem o krainie głupców, gdzie podkuwa się gęsi.
<http://wolnelektury.pl>

Lekcja nr 2

JĘZYK POLSKI

Temat: Jak napisać recenzję „Komedii omyłek”? Różne formy recezji teatralnych.

Przed spektaklem nauczyciel rozdaje uczniom karty pracy i prosi o wypełnienie ich na lekcję.

Cele zajęć:

Uczeń:

- poznaje różne formy recenzji teatralnych, twórczo je wykorzystuje
- odczytuje znaczenie zastosowanych w sztuce środków wyrazu
- analizuje typy komizmu
- wypowiada się na temat postaci, ich kreacji scenicznych

Formy pracy:

- grupowa
- indywidualna

Środki dydaktyczne:

- karty pracy
- fragmenty scenariusza „Komedii omyłek”
- recenzje spektakli

Drogi uczenia się:

- poprzez przeżywanie
- poprzez działanie
- poprzez przyswajanie

Metody:

- poszukujące

- podające (pogadanka)
- aktywizujące

Czas trwania: 90 min.

Tok zajęć

I. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Zadanie 1

„Rundka bez przymusu” – uczniowie dzielą się spostrzeżeniami po spektaklu. Zapisują je w formie notatek.

Zadanie 2

Uczniowie zapisują na tablicy postacie sztuki:

- Antyfolus z Syrakuz, Antyfolus z Efezu
- Dromio z Syrakuz, Dromio z Efezu
- Adriana
- Lucjana
- Doktor Szczypawa – szaman
- Kurtyzana
- Księżę
- złotnik Angelo
- kupiec Baltazar
- Emilia – siostra przełożona

II. CZĘŚĆ WŁAŚCIWA

Zadanie 1

Omówienie kart pracy

Przykłady odpowiedzi:

- Cechy: Antyfolus z Syrakuz – swobodny, Antyfolus z Efezu – dostojny, dystygowany
- Geometryczne formy, rola miasta w dramacie/scenografii. Wysokie, nowoczesne elementy mogą sugerować współczesną zabudowę, wieżowce, zagubienie

człowieka w świecie cywilizacji; Obrotowa scena podkreśla symultaniczność akcji.

- Eklektyzm kostiumów: łączenie eleganckich strojów, rodem z teatru elżbietańskiego z elementami popkulturowymi (subkultura punk, elementy współczesne, estetyka lat 80). Stroje nawiązują do estetyki lat 80- tych (np. suknia Adriany, strój Antyfolusa)
- Pogodzenie postaci, tworzenie wspólnoty mimo różnych charakterów i doświadczeń; początkowo sztuczność, wyraźnie wyreżyserowane ruchy, następnie ożywienie, dynamika, swoboda.

Nauczyciel omawia formę recenzji, uczniowie zapisują jej elementy:

Informacje o spektaklu, np.

1. William Shakespeare „Komedia omyłek”
Przekład Stanisław Barańczak
reżyseria Jean - Philippe Salério
scenografia i kostiumy Łukasz Błażejewski
muzyka Łukasz Maciej Szymborski
tłumacz projektu Mariola Odzimkowska
asystent reżysera Yoann Tivoli
choreografia i ruch sceniczny Karolina Rychlik
współpraca dramaturgiczna Daria Sobik
współpraca merytoryczna Łukasz Gajdzis
inspicjent Hanna Gruszczyńska
występują Agata Cejba, Katarzyna Faszczevska, Michał Filipiak, Paweł L. Gilewski, Mirosław Guzowski, Marian Jaskulski, Maciej Miszczak, Alicja Mozga, Emilia Piech, Jerzy Pożarowski, Jakub Ulewicz, Marcin Zawodziński oraz statyści: Sebastian Laskowski, Ireneusz Okowicki, Paweł Paszko, Krzysztof Wojcieszak, Sebastian Żygowski
Premiera 29.12.2017, Teatr Polski w Bydgoszczy
2. Analiza krytyczna
3. Ocena

Zadanie 4

Uczniowie zapoznają się z różnymi formami recenzji teatralnej:

- „Kołonotatnik” Łukasza Drewniaka
<http://teatralny.pl/artykuly/autor/lukasz-drewniak,30.html>
- „Pan od kultury” - teatralny blog Mike’a Urabaniaka
<https://mikeurbaniak.wordpress.com/>
- Recenzja Witolda Mrozka w portalu Dwutygodnik.com
<http://www.dwutygodnik.com/artykul/7619-postdramatyczny-teatr-srodka.html>

- Felieton Janusza Majcherka w portalu Teatralny.pl
<http://teatralny.pl/felietony/szczesliwe-dni-3-stycznia,2207.html>
- Krótka recenzja Michała Centkowskiego w magazynie „Newsweek”
<http://www.newsweek.pl/plus/kultura/mefisto-rez-agnieszka-blonska-teatr-powszechny-w-warszawie,artykuly,417395,1,z.html>
- Rozmowa o spektaklu „Do Damaszku” Anny Dudy i Katarzyny Niedurny w internetowym czasopiśmie „Reflektor”
<http://www.rozswietlamykulture.pl/reflektor/2014/02/20/nocne-dyskusje-teatralnedo-damaszku/>

Uczniowie zapoznają się z podstawową klasyfikacją recenzji i dopasowują poszczególne typy do powyższych przykładów:

- Recenzja popularnonaukowa
- Recenzja rozmowa
- Recenzja felieton
- Recenzja esej

* w przypadku „Komedii omyłek” zasadniczą rolę odgrywa komizm, który można uwzględnić w recenzjach.

W ramach przypomnienia uczniom konkretnych scen nauczyciel organizuje ich inscenizacje. Dzieli klasę na grupy, po czym przydziela teksty do inscenizacji.

Zadanie 5

Inszenizacje przygotowanie 5 min, odegranie 15 min.

Omówienie krótkich scen odegranych przez uczniów, zwrócenie uwagi na komizm słowny, postaci oraz sytuacyjny.

Zadanie 6

Przy pomocy telefonów komórkowych uczniowie nagrywają video recenzję spektaklu, wzorując się na internetowych vlogach recenzenckich.

Podsumowanie

Uczniowie przedstawiają swoje video recenzje.

Zadanie domowe

Napisz recenzję w wybranej przez siebie formie.

Grupa 1

Wchodzi Dromio z Efezu

ANTYFOLUS Z SYRAKUZ

Co się stało? Tak prędko wróciłeś?

DROMIO Z EFEZU

Prędko? Przeciwnie, przychodzę za późno. Kaczka się przypala, prosiak na rożnie ledwo się trzyma, zegar dawno wybił dwunastą. Pani dała mi w tęg, cała w gorączce, bo posiłek stygnie; posiłek stygnie, bo pan nie wraca; pan nie wraca, bo jeść mu się nie chce; jeść mu się nie chce, bo zjadł przed obiadem; a ja zamiast zjeść za pana znoszę damskie humorki.

ANTYFOLUS Z SYRAKUZ

Skończ to gadanie i powiedz mi gdzie są pieniądze, które ci dałem?

DROMIO Z EFEZU

Te pięć groszy, które mi dałeś w zeszłą środę? Dałem siodłarzowi, zapewniam Cię, że nic mi nie zostało.

ANTYFOLUS Z SYRAKUZ

Uważaj! Nie mam w tej chwili nastroju do żartów. Mówiłem Ci, żebyś pilnował pieniędzy! Tu w obcym mieście – jak śmiesz tak beztrzesko tyle gotówki zostawiać w zajeździe?

DROMIO Z EFEZU

Żarty na potem wpierv niech pan zje obiad. Kaczka się przypala, prosiak na rożnie ledwo się trzyma, zegar dawno wybił dwunastą. Pani dała mi w tęg, cała w gorączce, bo posiłek stygnie; posiłek stygnie, bo pan nie wraca; pan nie wraca, bo jeść mu się nie chce; jeść mu się nie chce, bo zjadł przed obiadem. Czemu pan nie ma zegarka w żołądku, jak ja?

ANTYFOLUS Z SYRAKUZ

Dość, Dromio. Ja cię pytam: gdzie złoto, które ci dałem?

DROMIO Z EFEZU

Mnie? Złoto? Nie wiem nic o żadnym złocie.

ANTYFOLUS Z SYRAKUZ

Mów, błaznie, dosyć tych popisów: gdzie są pieniądze? Co z nimi zrobiłeś?

DROMIO Z EFEZU

Zrobić to miałem jedno, nie z pieniędzmi, lecz z tobą, panie: ściągnąć się na obiad do twojego domu „Pod Feniksem”, gdzie już czekają Twoja żona i jej siostra.

ANTYFOLUS Z SYRAKUZ

Nie szczerz tych zębisk, bo Ci je wybije! Żarciki stroić, gdy ja mówię serio! Gdzie masz te tysiąc dukatów ode mnie?

DROMIO Z EFEZU

Od ciebie, panie, mam ze sto siniaków, od mojej pani – też ze sto, lub więcej. Ale dukatów? Tysiąc? I od pana? W całym majątku mam dwieście sińców; mogę je oddać, lecz nie wiem, czy zechcesz.

ANTYFOLUS Z SYRAKUZ

„Od twojej pani”? Cóż to, masz kochankę?

DROMIO Z EFEZU

No jak to? To raczej pan masz kochankę, znaczy żonę, znaczy panią domu, która jest moją panią, znaczy kocham ją, ale tak jak się kocha panią domu.

ANTYFOLUS Z SYRAKUZ

Śmiesz jeszcze szydzić ze mnie w żywe oczy mimo zakazu? Masz za to!

DROMIO Z EFEZU

Co robisz, panie? Widzę, że jeżeli nie chcę oberwać, muszę się stąd urwać!

Ucieka

Grupa 2**ADRIANA**

Znalazłeś pana? Czy raczy przyłożyć ręki do dzieła spożycia obiadu?

DROMIO Z EFEZU

Przyłożyć już przyłożył, i to obie ręce na przemian, tyle że nie do dzieła, ale do moich policzków.

ADRIANA

Lecz jakie były jego zamierzenia?

DROMIO Z EFEZU

Czynione z dużym rozmachem. Wyłożył mi je wszystkie na ucho, a już przy pierwszym zamierzył się dobrze.

LUCJANA

Jak to, nie wyczułeś, o co mu chodzi?

DROMIO Z EFEZU

Wyczuwałem bardzo dotkliwie, bo zamierzenia miał naprawdę zamaszyste; ale od razu uszy mi spuchły i nic do mnie nie dotarło z tego, co mówił.

ADRIANA

Lecz powiedz wreszcie: czy wraca do domu? Bardzo mu, widać, zależy na żonie.

DROMIO Z EFEZU

Pan mój wpadł w jakiś obłąd, biedaczysko, nieszczęsny rogacz...

ADRIANA

Rogacz?!

DROMIO Z EFEZU

Rogacz, rogacz... Nie w sensie, który masz na myśli, pani, mówię tylko, że wygląda

jak ranny rogacz, co z bólu zwiariował.

Kiedy go proszę, by wrócił do domu,

on bredzi coś o tysiącu dukatów;

Ja: „Czas na obiad”, on: „gdzie moje złoto”

Ja: „Pieczeń się pali”, on: „moje złoto!”

Ja: „Idzie pan?”, a on znów: „moje złoto!

Gdzie jest ten tysiąc, który ci dałem?”

Ja: „prosiak już się przypalił”, on: „Złoto!”

Ja: „Moja pani...”; „Powiesz się z twoją panią,

nie znam twej pani, mam gdzieś twoją panią...”

LUCJANA

A to kto mówi?

DROMIO Z EFEZU

Cały czas mój pan;

„nic nie wiem o domu, żonie, kochance”; i tak to, com na języku

niósł panu, niosę z powrotem na plecach,

bo w charakterze konkluzji mnie obił.

ADRIANA

Idź jeszcze raz i wreszcie sprowadź go tu.

DROMIO Z EFEZU

Isć jeszcze raz i znów dać się skatować?

Na Boga, pani, znajdź innego posła.

ADRIANA

Ruszaj z powrotem, bo ci urwę głowę.

DROMIO Z EFEZU

Nawet gdy stanę bez głowy przed panem,
on, bezlitosny, znowu da mi w ucho.

ADRIANA

Idźże, gaduło, sprowadź wreszcie pana.

DROMIO Z EFEZU

Czy ja się państwu zdaję tak nadęty,
że mnie kopiecie tam i sam jak piłkę?
Jeśli mam dalej znosić tę torturę,

obszycie mnie choć w jakąś lepszą skórę.

Wychodzi

Grupa 3**ANTYFOLUS Z EFEZU do Dromia**

Powiedz im, żeby otwarli!

DROMIO Z SYRAKUZ

Co to za kawał chama, kretyna tak się tam drze? Puść tę klamkę!

DROMIO Z EFEZU

Co to za bałwan? Otwórz, pan stoi na dworze!

DROMIO Z SYRAKUZ

Niech nie stoi za długo, przeiębić się może.

DROMIO Z EFEZU

Skąd się wziął w domu taki cham? Otwieraj, łotrze.

DROMIO Z SYRAKUZ

Nie mam ochoty, czy to wreszcie do was dotrze?

ANTYFOLUS Z EFEZU

Co?! Jak śmiesz? Wpuszczaj, jeszcze nie jadłem obiadu!

DROMIO Z SYRAKUZ

Przyjdź jutro – po dzisiejszym i tak nie ma śladu.

ANTYFOLUS Z EFEZU

Kim jesteś? Bo coś zrobię z twoją anatomią!

DROMIO Z SYRAKUZ

Jestem nowym odźwiernym, imię moje Dromio.

DROMIO Z EFEZU

Bandyto, skradłeś moją pozycję i miano: pierwszej nikt nie považał, z drugiego się śmiano.

Wchodzi Adriana, niewidoczna dla Antyfolusa z Efezu i towarzyszy.

ADRIANA

Kto tam się tak dobija do drzwi? Kim jesteście?

DROMIO Z SYRAKUZ

Źle wychowany element w tym mieście panuje.

ANTYFOLUS Z EFEZU

Czy to ty, żono moja? No, jesteś nareszcie!

ADRIANA

Twoja żona? Precz, chamie, z całą twoją zgrają!

DROMIO Z EFEZU

Nawet z tytułu chama mnie tu odzierają.

ANGELO

Ani tu strawy, ani przyjaźni dla gości.

BALTAZAR

Miały być ponoć obie w wielkiej obfitości.

DROMIO Z EFEZU

Zrób coś, panie, bo każdy z gości już się złości.

ANTYFOLUS Z EFEZU

Znajdź mi gdzieś, Dromio, tęgi łom, to drzwi wyważę.

DROMIO Z SYRAKUZ

Plan nie dość wyważony, że się tak wyrażę.

DROMIO Z EFEZU

Wiedzmy pana kąpały w gorącym wywarze? Wysadzą pana z siodła takie ostre wiraże. Czy chce pan za pomocą łomu odzyskać wstęp do serca pani twego domu?

ANTYFOLUS Z EFEZU

Przynies żelazny łom; zrobisz to wreszcie?

Grupa 4

EMILIA

Co tu się dzieje? Co to za zbiegowisko?

ADRIANA

Mój mąż oszalał. Pozwól nam wejść i zabrać go do domu!

EMILIA

Jak długo go trzyma to opętanie?

ADRIANA

Już od tygodnia boczył się i chmurzył, humor miał tak kwaśny, że go nie mogłam poznać. Ale dopiero dzisiaj po popołudniu naprawdę mu odbiło. Jego niepokój przybrał postać szału.

EMILIA

Może majątek stracił w katastrofie statku? Albo pochował kogoś mu drogiego? Może zakochał się w kimś, w kim nie powinien? Niestety jest to częsty grzech wśród młodzieży...

ADRIANA

Racja. To pewne, że dla romansów zniknął z domu.

EMILIA

Nie trzeba było mu szczerzyć wymówek.

ADRIANA

Słyszał ich mnóstwo.

EMILIA

Ale widocznie nie dość surowych!

ADRIANA

Surowsze byłyby już przekleństwami.

EMILIA

Karciłaś go sam na sam?

ADRIANA

Przy ludziach także.

EMILIA

Może za rzadko?

ADRIANA

Była to jedyna treść naszych rozmów. W łóżku spać nie mógł, bo mu wymyślałam. Przy stole nie jadł, bo mu wymyślałam. Będąc z nim sam na sam znów wymyślałam, a w towarzystwie robiłam aluzje. Wciąż powtarzałam, że wszystko co robi jest złe i podłe.

EMILIA

Dlatego w końcu oszalał. Zazdrosna kobieta truje straszliwiej, niż kły wściekłych psów. Wygląda na to, że twoje perory, spać mu nie dając, zmąciły w nim zmysły; że przyprawianie posiłków grymasami powodowało w nim niestrawność, niestrawność – gorączkę, gorączka – napady szału. Każdą rozrywkę psuło mu twoje gderanie! Stąd jego kapryśne nastroje i tępa melancholia, siostra czarnej rozpacz, za nią zaś tłumna i blada armia złośliwych wrogów życia – chorób. Gdy mu uprzykrzysz jedzenie, zabawę i sen – każde zwierzę i każdy mężczyzna skończy w obłądnie. Wniosek jest jasny zatem: to przez twą zazdrość mąż stał się wariatem!

Grupa 5

Wchodzi Antyfolus z Efezu i Oficer Straży.

ANTYFOLUS Z EFEZU

Człowieku, nie bój się, nie chcę uciekać. Zanim odejdę, dam ci całą sumę, za którą jestem aresztowany. Żona co prawda ma dziś muchy w nosie i nie da łatwo wiary posłańcowi, gdy ten jej powie, że zatrzymano mnie w Efezie. Widzę już jej minę!

Wchodzi Dromio z Efezu z biczem w rękę.

Idzie mój sługa – mam nadzieję, że wróciłeś z pieniędzmi. Gdzie je masz?

DROMIO

Wydałem wszystkie na bicz.

ANTYFOLUS Z EFEZU

Pięćset dukatów na bicz?!

DROMIO Z EFEZU

Za pięćset to bym kupił pięćset biczów.

ANTYFOLUS Z EFEZU

Po co kazałem ci pobiec do domu?

DROMIO Z EFEZU

Po bicz – i z biczem, jak pan kazał, wracam.

ANTYFOLUS Z EFEZU

A zatem biczem uczciwy twój powrót.

OFICER

Hej, wy obaj, spokojnie.

OFICER

Zamknij się!

ANTYFOLUS Z EFEZU

Ty bezmyślny, nieczuły bydlaku!

DROMIO Z EFEZU

Obym był nieczuły! Nie czułbym tego lania.

ANTYFOLUS Z EFEZU

Tylko lanie może cię czegoś nauczyć; z tobą jak z osłem.

DROMIO Z EFEZU

Że jestem osłem, mógłbyś, panie dowieść, wskazując na moje długie uszy, rozciągnięte przez twoje bezduszne wykręcanie. Służę mu od dnia narodzin aż do tej chwili, a jedyną nagrodą, jaką odebrałem dotąd z jego rąk, są ciosy. Kiedy zamarzną, rozgrzewa mnie biciem; kiedy się zgrzeję, chłodzi mnie biciem; biciem budzi mnie ze snu, biciem zmusza mnie do wstania ze stołka, biciem wyprawia za drzwi, biciem wita po powrocie; naprawdę, noszę te tysiące razy na grzbiecie jak żebraczka swojego bachora i myślę, że kiedy pan w końcu zrobi mnie kaleką, czeka mnie samego wielka kariera w dziedzinie żebractwa.

Karta pracy

1. W kilku zdaniach przedstaw akcję spektaklu „Komedia omyłek”
2. Opisz wygląd, zachowanie i sytuację, w jakiej znalazł się Antyfolus z Syrakuz/ Efezu. Czy zauważasz różnicę między dwoma posaciami wykreowanymi przez Jakuba Ulewicza?
3. Scharakteryzuj postać Adriany. Jak ją oceniasz?
4. Jakie cechy wyróżniają Dromia? Jakimi scenicznymi środkami aktor zbudował tę postać?
5. Spośród postaci drugoplanowych wybierz jedną, którą uważasz za najciekawszą. W kilku punktach uzasadnij swój wybór.
6. Jak wygląda scena? Z czym kojarzy ci się scenografia? Jakie znaczenie ma fakt, że scena jest obrotowa?
7. Oceń kostiumy, na co może wskazywać taki dobór strojów?
8. Jaką funkcję pełni scena finałowa? Co sądzisz o choreografii?
9. Czy twórcom przedstawienia udało się pokazać uniwersalność utworu Szekspira? Uzasadnij opinię.

Opracowała: **Aleksandra Szmelter**

Lekcja nr 3

JĘZYK POLSKI

Temat: Sztuka szczęścia czy komedia omyłek?

Lekcja języka polskiego dla licealistów. Uczniowie obejrzeli spektakl „Komedia omyłek” w reżyserii Jeana-Philippe Salério.

Główne zagadnienia lekcji

Na podstawie obejrzanego spektaklu oraz własnych doświadczeń uczniowie określają rolę współczesnej sztuki w kreowaniu rzeczywistości. Uczestnicy zajęć starają się odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób teatr stara się odnaleźć swoje miejsce we współczesnym świecie, nie tracąc jednocześnie poczucia własnej odrębności, a jednocześnie zaspokoić gusta widza.

Zajmują stanowisko wobec sposobów realizacji repertuaru klasycznego w teatrze współczesnym. Dokonują oceny zjawiska sztuki masowej. Wyjaśniają pojęcia: sztuka masowa, sztuka wysoka, kicz.

Cele lekcji

Uczeń:

- określa rolę współczesnej sztuki w kreowaniu świata
- potrafi wskazać przykłady artystów, którzy, tworząc sztukę masową, zachowali własną odrębność, dzięki czemu ich dzieła są rozpoznawalne
- potrafi wskazać artystów, których twórczość odcisnęła piętno na sztuce współczesnej
- ocenia zjawisko komercjalizacji sztuki
- odróżnia dzieło sztuki od kiczu
- uzasadnia swoje zdanie
- prezentuje własne przeżycia związane z odbiorem tekstu kultury

Formy pracy:

- jednostkowa
- grupowa

Drogi uczenia się:

- uczenie się przez przyswajanie
- uczenie się przez odkrywanie
- uczenie się przez działanie
- uczenie się przez przeżywanie

Metody:

- poszukująca (metoda problemowa, dyskusja)
- metody podające (pogadanka, element wykładu)
- metody aktywizujące (graffiti, burza mózgów)

Czas trwania: 90 min.

Tok zajęć

I. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Nauczyciel wprowadza uczniów w problematykę zajęć. Zwraca uwagę, że celem lekcji będzie zdefiniowanie kiczu oraz określenie jego funkcji. Następnie odtwarza fragment kabaretu

[4:20] <https://www.youtube.com/watch?v=8SX16xt5-al>

Młodzież stara się intuicyjnie określić, czym jest kicz i w jakich sferach życia możemy się z nim spotkać (np. muzyka, architektura, prasa, styl ubierania, styl wyposażenia domu, ogrodu, ale także określone zachowanie).

Następnie uczniowie podają przykłady obrazów, rzeźb, filmów i utworów literackich, które są, według nich, kiczem.

Czas trwania: ok. 10 min

Przykłady:

- obraz „Mony Lisy” Marcela Duchampa
- krasnale ogrodowe
- okładki prasy brukowej
- filmy parodie
- romanse typu harlequin

II. CZĘŚĆ WŁAŚCIWA

Nauczyciel prosi o zapoznanie się z różnymi koncepcjami kiczu i wypisanie jego cech (załącznik nr 1).

Przykłady:

- masowy
- stworzony dla mało wybrednych odbiorców
- naśladowniczy
- upraszczający
- głęboko osadzony w codzienności,
- dla każdego odbiorcy, także wykształconego i wybrednego,
- dostarczający rozrywki i przyjemności estetycznej.

Następnie inicjuje dyskusję na temat: jaką funkcję pełni kicz we współczesnej kulturze i czy jest dla niej zagrożeniem?

Przykład:

- kicz jest zjawiskiem kulturowym, może być zabiegiem celowym, wtedy prowokuje, krytykuje, zmusza do refleksji, ale może być „towarem” komercyjnym, produktem masowym.

Czy w spektaklu „Komedia omyłek” w reżyserii Jeana-Philippe Salerio odnajdziemy elementy kiczu?

Przykłady:

- gra aktorska – przerysowana gra Emilii Piech w roli Adriany i Michała Filipiaka w roli Dromia
- kostiumy – wymieszanie stylów, np. matka – mniszka, szamani, dwie nieruchome postaci w kombinezonach kierowców rajdowych
- scenografia – surowa, scena obrotowa, na której ustawiono bryły imitujące współczesne miasto, Pub pod Tygrysem, Pub pod Wieżowcem
- sceny – scena z szamanem, sceny – przerywniki: palenie papierosów, czytanie książki
- scena końcowa: spotkanie braci, rodziców i służących
- język – długie, patetyczne monologi

III. PODSUMOWANIE

Pytanie podsumowujące:

Jaką funkcję pełni kicz w sztuce Jean-Philippe Salério?

Przykład:

- efekt komiczny
- świat pomieszany na poziomie miejsca, czasu, konwencji i stylów
- odwzorowanie rzeczywistości współczesnej
- ukazuje stereotypy
- zaciera granicę pomiędzy sztuką wysoką a niską

Bibliografia:

„Słownik literatury popularnej”, red. T. Żabskiego, Wrocław 1997

„Encyklopedia szkolna WSiP. Literatura. Wiedza o kulturze”, red. Makowiecki A., Warszawa 2003

Brudnik E., Muszyńska A., Owczarska B., „Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie”, Kielce 2000

„Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury”, red. Janusz-Sitarz A., Universitas, Kraków 2006

Majchrowski Z., Mrowcewicz K., Sitarz P., Szwarzman D., „Człowiek-twórca kultury”, Stentor, Warszawa 2003

Miszczak M., „Kicz i parodia w prozie Manueli Gretkowskiej: czym jest; jak jest; po co jest?” Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica 2, 2001

Opracowała: **Joanna Tokarewicz**

Załącznik nr 1

a. „Kicz. Termin wprowadzony w [...] 2 poł. XIX wieku (niem.kitsch) na oznaczenie niedbale wykonywanych, niedoskonałych produktów, wytworów, dzieł. Zastępowano go określeniami: szmira, tandeta, chałtura w odniesieniu do sztuki niskiej jakości – powielanej masowo dla mało wybrednych, bezkrytycznych odbiorców, bazującej na konwencjach i stereotypach.

Pojecie kiczu szybko objęło swym zasięgiem architekturę, malarstwo, rzeźbę, muzykę, sztukę użytkową oraz teksty literackie [...]

Termin „kicz” jest silnie nacechowany pejoratywnie.[...]

Andrzej Banach do wyróżników kiczu zalicza: wtórność, przesadę, histerię i tendencyjność, zaś Encyklopedia Brockhousa kiczem zwie sztukę nieprawdziwą, zastępującą „piękno przez gładkość, uczuciowość przez czułośćkowość, wielkość przez pustą pozę lub beztreściowy patos, tragedię przez sensację”. Kicz wiąże się z naśladownictwem, pretensjonalnością, uproszczeniem, efekciarstwem, sentymentalizmem, pruderią, sztucznością [...]

b. (...) nie ma tedy istoty ludzkiej, artysty, ascety ni bohatera, który by nie miał w sobie odrobiny kiczu, o tyle, o ile jest osadzony w codzienności.”

Abraham Moles

c. „W tym kiczu był magnetyzm jakiś. Mówiłem ci, że prawdziwa chała ma w sobie coś wyuzdanego, coś z rozwiązłych marzeń. A zarazem spirytyzm grafo-mański – w prawdziwych potężnych chałach straszą duchy przodków. I to mnie obezwładniło, rozumiesz, to mnie tak wangażowało, ta chałowatość widmowa, naturalistyczna”.

Kazimierz Brandys „Wariacje pocztowe”

d. „Czym jest kicz? Trudno o jednoznaczną odpowiedź. Mimo że samo słowo nie brzmi obco i zadomowiło się w języku potocznym, a bywa stosowane nie tylko przez uczonych i znawców sztuki, ale używa się go także na co dzień (...) dotychczas nic udało się zbudować spójnej definicji, która w pełni oddawałaby charakter tego fenomenu. Pytanie, czy w ogóle istnieje potrzeba takiej definicji; czy jej pojawienie się nie odebrałoby zjawisku czegoś dlań specyficznego i znamiennego, nie pozbawiłoby go zaiste magicznej mocy? Może właśnie to, że nie daje się kiczu dookreślić i ująć w twarde ramy jednoznaczności, jest w nim najbardziej fascynujące. Pozwala bowiem tropić jego przejawy ze świadomością, że to prawdopodobnie z góry skazana na niepowodzenie próba docierania do istoty czegoś, co wymyka się wszelkim klasyfikacjom, a zarazem głęboko skrywa swoją prawdziwą „naturę” i znaczenie(...).”

Magdalena Miszczak „Kicz i parodia w prozie Manueli Gretkowskiej”

- e. „Najważniejszym i najbardziej aktualnym powodem do obrony sztuki popularnej jest to, iż dostarcza nam ona (nawet intelektualistom) zbyt wiele estetycznej satysfakcji, abyśmy mogli przystać na jej całkowite potępienie, uznając ją za coś niskiego, odczłowieczającego i estetycznie nieprawomocnego. Potępienie jej jako czegoś, co odpowiada tylko barbarzyńskim gustom i tępym umysłom nieoświeconych i manipulowanych mas, oznaczałoby przeciwstawienie nas nie tylko reszcie społeczeństwa, lecz również nam samym. Nakazywałoby bowiem gardzić rzeczami, które sprawiają nam przyjemność i wstydzić się tej przyjemności [...].

[...] znaczna część wielkiej klasyki sztuki elitarniej powstała jako sztuka popularna i jako taka była odbierana. Dramat grecki, podobnie jak teatr elżbietański, był sztuką niezwykle popularną i hałaśliwą, a wiele cenionych obecnie powieści (choćby „Wichrowe Wzgórze” E. Brontë) uznanych zostało za sensacyjną, komercyjną tandetę, podobnie jak obecnie traktuje się filmy czy TV.

Richard Shusterman „Kultura dla wszystkich” [w:] „Estetyka pragmatyczna. Żywe piękno i refleksja nad sztuką”, przełoż. E. Ignaczak

Biogramy

Daria Sobik

absolwentka Kulturoznawstwa na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach i Wiedzy o Teatrze na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Animatorka kultury, pedagoga teatru, realizatorka cykli edukacyjnych dla młodzieży, takich jak Teatroczytanie, czy Mikro-pokoje związanych z literaturą i teatrem. Reżyserka czytań performatywnych i twórczyni projektów promujących polską dramaturgię współczesną. Współtwórczyni działań performatywnych w ramach Street Art Festival. Była asystentką przy spektaklu Koń, kobieta i kanarek w reżyserii Remigiusza Brzyka. Od września 2017 pracuje jako dramaturg w Teatrze Polskim im. Hieronima Konieczki w Bydgoszczy.

Anna Nakielska-Kowalska

doradca metodyczny w Miejskim Ośrodku Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy, nauczyciel języka polskiego i wiedzy o kulturze w VI Liceum Ogólnokształcącym w Bydgoszczy. Autor programów do języka polskiego i wiedzy o kulturze dla autorskich klas w Liceum Ogólnokształcącym w Nowem, w II Liceum Ogólnokształcącym w Bydgoszczy i w VI Liceum Ogólnokształcącym w Bydgoszczy. Organizator konferencji naukowych i metodycznych oraz czterech edycji Festiwalu Literatury Przeczytani (we współpracy z Miejskim Centrum Kultury w Bydgoszczy). Realizacja projektów: Zdolni znad Brdy, Teatroteka, Droga do teatru. Autorka publikacji metodycznych skierowanych do nauczycieli.

Joanna Tokarewicz

nauczycielka języka polskiego i wiedzy o kulturze w Państwowym Zespole Szkół Muzycznych im. A. Rubinsteina w Bydgoszczy. Wychowawczyni Klasy Talentów, w której realizuje autorski model nauczania. W swojej szkole podejmuje liczne zadania interdyscyplinarne o charakterze artystycznym (np. Pasja; Dwaj panowie M, Romeo i Julia). W roku szkolnym 2014/15, wraz z uczniami, wzięła udział w projekcie Wytwórni Filmów Dokumentalnych i Fabularnych Teatroteka o charakterze artystycznym i edukacyjnym. Egzaminator Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku.

Aleksandra Szmelter

nauczycielka języka polskiego w VII Liceum Ogólnokształcącym w Bydgoszczy, inicjatorka autorskich klas humanistycznych w Siódemce, autorka projektu Laboratorium kultury, Nocy Humanisty. Uczestniczka Teatroteki przy Wytwórni Filmów Dokumentalnych i Fabularnych w Warszawie, opiekun Koła Teatralnego Siódemka, egzaminator i weryfikator Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku.

dyrektor **Łukasz Gajdzis**
zastępca dyrektora **Anna Kosmala**
główny księgowy **Jacek Grabarczyk**
dramaturg **Daria Sobik**
kierowniczka działu artystycznego **Bernadeta Fedder**
kierowniczka działu promocji i sprzedaży **Agnieszka Hanyżewska**
dział promocji i sprzedaży **Michał Gąsiorowski, Magdalena Kołata,**
Marietta Maciąg, Aleksandra Rzęska, Agnieszka Sondej,
Paulina Wenderlich, Charlotte Woźniak
aktorzy i aktorki **Paweł L. Gilewski, Mirosław Guzowski,**
Marian Jaskulski, Alicja Mozga, Emilia Piech, Jerzy Pożarowski, Michalina Rodak,
Małgorzata Trofimiuk, Jakub Ulewicz, Małgorzata Witkowska, Marcin Zawodziński
inspicjenci **Hanna Gruszczyńska, Adam Pakieła, Maria Walden**
sekretariat **Marta Pierzchalska**
koordynatorka programu Struktury Kultury / pedagog **Karolina Sosińska**
główna specjalistka ds. pracowniczych oraz BHP **Krystyna Müller**
zastępca głównego księgowego **Joanna Kraszewska**
specjalistka ds. płac **Elżbieta Cieślak**
księgowe **Jagoda Sternal, Joanna Szewe**

kierownik działu techniczno-gospodarczego **Waldemar Gracz**
zastępca kierownika ds. gospodarczych **Beata Waszak**
specjalistki ds. techniczno-gospodarczych **Maria Skora, Kazimiera Szramka**
kierowniczka pracowni krawieckiej **Ewa Stańska**
krawcowe **Alina Tadych, Aldona Włoch**
kierownik pracowni elektroakustycznej **Robert Łosicki**
elektrycy-oświetleniowcy **Łukasz Jara, Damian Wesołowski,**
Marek Wilk, Eugeniusz Wiśniewski
akustycy **Leszek Drygas, Krzysztof Kroschel**
brygadzysta obsługi sceny **Artur Ekwiński**
montażysty sceny **Jarosław Andrysiak, Andrzej Kotowski, Jarosław Kubiński,**
Mariusz Pawlikowski, Roman Pietrzak, Marcin Należyty
rekwizytorzy **Eugeniusz Baranowski, Wiesław Mitoraj**
garderobiane **Olga Betańska, Jadwiga Kamińska, Katarzyna Wysocka**
fryzjer **Michał Boroń**
ślusarze-montażyści **Jarosław Andrysiak, Andrzej Kotowski,**
Krzysztof Pawlak, Witold Włoch
kierowca-zaopatrzeniowiec **Bożena Lange**
konserwator **Zbigniew Czerniak**

Teatr Polski im. Hieronima Konieczki
al. Adama Mickiewicza 2, 85-071 Bydgoszcz

sekretariat: E tp@teatrpolski.pl T 52 339 78 13 F 52 339 78 20

Informacja o biletach: E bilety@teatrpolski.pl www.teatrpolski.pl
T 52 339 78 18 M 885 607 090 F 52 339 78 40

Kasa główna / info: al. Adama Mickiewicza 2
(główne wejście od ul. 20 stycznia 1920 r.)

Czynna od poniedziałku do piątku 14.00-19.00

oraz w soboty, niedziele i święta trzy godziny przed spektaklem.

**teatr polski
bydgoszcz**

www.teatrpolski.pl